

# Մանգրամի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԻՎԱՍՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ

1867 ՅՈՒՆՎԱՐ 12 ԲԷՆՉԵՄՊԻՆ

ՆԻՄԵՐՈ 248

Մանգրամի Էֆեմար հափթառա 6 եանի սենեակ 300  
նիւթէ վերիւն, սենեակի գլխակի, բոսթա փորաւ տալի  
իշխան օլարագ, 200 դշ օլարագ, ալթը տըլը 100 դշ օլար-  
ագ, վէնիւթէսի տալի 30 ար փարայա սալթըլաճագ տըր :

Իլանայթըն պէհեր սալթըլը իշին, պի-  
րինճի տէֆատա 5, իքինճի տէֆատա 2,  
վէ իւշիւնճիւ վէ սալթը տէֆատա 1  
էր զուրուշ ալթըլաճագ տըր :

Մէթուլ վէ սալթը, Պէյ-օղլունտա տըրու-ե-  
467 նիւթէսիւ իւնեակ ԼԷՎԱՆԹ ԶԵՐԱՆՏ Թ-պթ-  
նէսինտէ, Կարապետ 8. Փանոսեանէ կէօտէրիւճէ ք-ր :

Ճիւմա իրթէօի կիւնիւ սաաթ սէ-  
քիզ սուլարընտա Մկրտիչ եպիսկոպոս իլէ  
մու հաքէմէ օլունմազըլա կիտէճէ կիմիզ-  
տէն, եինէ իլք տէֆա վուզու պուլաու-  
ղու միսլիլու, հաղըր պուլունմազըլըր  
արզու իտէնլէրին մայիւմու օլմագ իւզը-  
իլթար իտէրիզ :

## ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱՅԻՐԻՑԵՒԷ

Տիւնքի Էթօյ տ'Օրիսնտա օգուն-  
տուղունա կէօրէ, Կիրիտտէն Բիրէանա  
կէօնտէրիլէն 440 նէֆէր իմտառըլար,  
զօրպալար իլէ պիրիքտէ պուլունտուգ-  
լարը հալտէ պիր թագըմ հարաքեաթը  
նամէրգիյէ իճրասընա ճիւրաթ իթտիք-  
լէրինտէն, Գօրօնէօս իլէ Զիմպրագաքի  
թարաֆընտան գօլուլմուշար, վէ պու-  
նուն իւզէրինէ կիտիպ Մուսթաֆա բա-  
շա հաղըթլէրինէ իզհարը նէտամէթ իւ-  
էմիշլէր տիր :

Մէրգում իմտառըլար Բիրէանա չըգ-  
տըլարընտա զուհուրա կէլէն ուլղուն-  
սուլղուղու քի տիւնքի Մանգրամէմիպտէ  
մէսմուաթա նէզարէն պիրտիրմիշ իտիք,  
մէզքիւր զագէթա թաստիգ իլէմիշտիր :

— Ամեն. Գէորգ սրբազան հաղըթլ-  
լէրինի Պուրսատան կէթիւթէ իւզրէ կի-  
տէճէք օլան տալթէթճի Էֆէնտիլէր,  
տիւնքի կիւն հալա Ֆէնա օլմասը ճի-  
հէթլի: Կէրի գալըլար իտէտէ, զանն ի-  
տէրիզ քի պու կիւն ազիմէթ իթմիշլէր  
տիր :

Հէրնէ գատար միւշարիլէյ հաղըթլ-  
լէրի իւթիւպարը իշին թէրսանէյ ա-  
լիթէ թարաֆընտան պիր գըլթա վարօր  
թախսիս պուլըլաճագը թէվիթուր  
պուլմուշ իտի իտէտէ, մէսմուաթա նէ-  
զարէն պու կիւնլէրտէ պօշտա լաւըլը

պիր վարօր պուլունմազըլունտան, Բու-  
սիա տէվլէթի սէֆիլի հաղըթլլէրինէ  
մախսուս պուլունման թաման նամ վարօր  
թախսիս օլունմուշ տուր :

Տալթէթճի սրֆաթըլա Բուսիա սէֆա-  
լէթիւնէսի թէրճիւմանը Մ. Օնու ճէ-  
նապլէրի, վէ գալապարը Էմին աղա, վէ  
պիրիքտէ պիր գալ գըլթա տախի ֆայ-  
թօն պուլունտուղու հալտէ կիտէճէք օլ-  
տուգտան պաշգա, միլթէթ թարաֆընտան  
տախի Կապուտիկէան գեր. Յովհաննէս  
սրբազան, վէ գեր. Ներսէս սրբազան,  
արթ, իտրէն վարդապետ, վէ տէր Գրիգոր  
հայր Աճէմեան, տէր Գարրիէլ հայր (Պէյ-  
օղլունտան), վէ տէր Յովհաննէս հայր (Գա-  
լաթատան), վէ տէր Արիստակէս հայր  
(Գարա-կէօմիւրէտէն), վէ տօգթօր Ռա-  
փայլէան, վէ Նէվրուզեան Արթիկ Է-  
ֆէնտի, վէ գարու քէհեար Յարուլթիւն  
Էֆէնտի, վէ տահա գանն իտէրիզ սալթը  
պիր գալ գալթար աղիմէթ իթմիշլէր տիր :

— Նէվրուզեան Արթիկ Էֆէնտի  
Մէթիւթի Նիշանը զիշանը տէօրտիւնճիւ  
րիւթպէսինտէն պիր գըլթասը իհան  
պուլըլունմուշ տուր :

— . . . Միւլէլիֆ :

Կալաւ, յունվար 5 1867.

Բուսնուգտան ալթըլըմը մալիւմաթա  
կէօրէ, Բամազանը չէրիֆին իքիւնճի կիւ-  
նիւ սալը կիւնէսի սապահըն սաաթ օնունտա  
18 եալընտա հայ գըզըն պիրիսի ֆիւճէթէն  
խանէսինտէն զայպ օլուր. գըզըն բէտէրի  
վէ մատէրի արարար պուլաւազար, քէյֆի-  
լէթի մէճիւ ազաւընտան Կարապետ աղայէ  
իֆաաէ իտէրլէր, Կարապետ աղա ախլամ օ-  
լուր թէրապիտէն սօնրա գայիմագամ բա-  
շայէ կիտէր, վէ միլլէթիմիզտէն պիր գըզ  
զայպըմը վար տըր, պազը չիւրէն օլունման  
խանէլէրի արաեանազըլ, պիր գալ նէֆէր  
զապթիյէ վէրիւմէսինի մաթլուպ իտէր, գա-

լիմագամ թապուր աղասըլա վիւայէթին ի-  
քիւնճի սընրֆ միւֆէթիլի Վնմէտ պէյի ի-  
թէր, վէ կէլիլէր, քէյֆիլէթի անպտըր քի  
գըզը արասընար տէյի, պու սրբատա մէր-  
գում միւֆէթիլի Վնմէտ պէյ « Էֆէնտի պու  
կիւնէ պէնտէխանէյէ պիր Էրմէնի գըզը կէլ-  
միշ տիր » քի արաստան 18 սաաթ կէլմիշ տիր.  
զայիմագամ Էմր իտէր, վէ Վնմէտ աղանըն  
Էվինտէն գըզ կէլիլ, բաշա հաղըթլլէրինէ  
չըգարըլար. ֆաշա հաղըթլլէրի սօրաք,  
« գըզըմ Նիշին կէլտին տէյի », գըզ « Նիշ »  
տէր սիւքիւթ իտէր. Էթէտէն միւֆէթիլի-  
չի մէրգում բաշայ հաղըթլլէրինէ սէյլէր  
« Էֆէնտի իսլամ օլմագալար » տէյի, գա-  
լիմագամ « սէն սուս օլ տէր վէ գըզա սօրաք  
թէքար, գըզ բէտէրինին պազը քէրէ  
քէնտույի տէյլմէքտէ օլմասընտան նաչի  
գալտըլըն, վէ Էվէրինէ կիթմէքլիյէ գօրգ-  
մագտա օլտուղունու սէյլէր. պուլունտա իւ-  
զէրինէ գայիմագամ իշի թաթըլ կէրինէ  
պաղար, վէ մէրգումէյի աւուճապը մէյիւա-  
նէճի հանի Մանուկայ թէսլիմ իտէր. կէրչի  
հէր առէմ իսթէտիկի մէզնէպէ կիտէպիլի,  
լաքին պու քէյֆիլէթ էյիճէ արանմալը տըր.  
զիւրա, պէյլէ պիր չէյի պիր միւֆէթիլիյին  
իճրա իթմէսի, վէ գըզը 18 սաաթ ալր գօյ-  
տուգտան սօնրա խապէր վիրմէսի, զանն ի-  
տէրիմ քի զիւաաէսիլէ տիգգաթա շահան  
տըր. վէ մէմուրիյիլէթի սրֆաթընա պիր  
վէճիլէ եազըլմագ :

Պու խուսուս իւզէրինէ Միւնէթ բաշա  
հաղըթլլէրինին նազարը տիգգաթ, վէ Նիմ-  
մէթլլէրինի աալթէթ իտէրիզ. միւֆէթիլի  
մէրգումուն կէրէյի կիպի իսթիւթագ օլուն-  
մալը վէ հաղըթաթի հալ գահիլէ չըգարըլ-  
մալը, վէ միւսթահագ օլտուղու ճէզապը  
վէրիլմէլի տէյիլ մի տիր, եօխաա պէյլէ  
քէնտի հալինտէ պըրագըլտըր թագաթիւթէ,  
սալթիլլէրին տախի այնի ճիւնհա վէ պէլթիւթէ  
ճիւնայէթլլէրէ ճիւրաթ իտէճէ քէլէրի ինթիւա-  
լին խարիճինտէ տէյիլ տիր :

\* \* \*

ՍԱՌՔԸ ԷՍՆԱՅԸ ԹԱՐԱՑՆՏԱՆ ՎԵՐԻԷՆ ՎԱՐԱԳԱՅԻ ԶԵՎԱԳԻՑԵՆԻՆ ԱՅՆԻՏԻՐ

Բուզնամէնիգին 547 նիւմէրօյու նիւս խէսինստ սաաթճը Էսնաթընա տայիր, նէշքինէ թասատտի իտիլէն մագալաթ իւ գերինէ, Պապը վալեայի Զապթիլէտէ իճ թիմա իտէն Մաթպուլաթ գոմիսիօնունա, Էսնաթանը սաաթճիեան թարաթընտան կէօնաէրիլէն վէքիլ իլէ վուգու պուլան մուհաքէմէտէ ճէրիտէի հապատիսին մէ սուլը պուլունտուլու Մ. Զըրըլը, նէշ րիշաթը վագըասընըն հիւ պիր սըրթընը իսպաթ իտէմէմիլ օլտուղունտան, Մաթպուլաթ նիգամիսմէսինին սէքիգինճի պէն տիլէ թէվթիգան, վէրիլէն հիւքմ մու ճիպինճէ, իշպու րէտտիլէ իլանընըն սու րէթի տիր:

« Էվվէլա մէգքիւր իլանտա, իսթան, պուլտա սաաթճը Էսնաթընըն սանաթլա, րընտա մուլեմաթ սըզըղընտան պահս, լէ, սաաթընը թամիր իթմէք իսթէգէն, լէր Մէրճան չարչը գաբուսունա միւթ, թասըլ հօճա Յոպսէփ աղանըն տիւք, քեանընա միւրաճաաթ իթմէլէրի լազըմ, կէլէճի պէեան օլունմուշ, վէ պու գաթըն միւտտէթի մէտիտէ փորիտտէ իգամէթլէ, սաաթճըլըղը թահիլ իւ, լէտիկի պէեան գըլըմըլ տըր:

Հօճա Յոպսէփին իսէ Ֆրանսաեա կիթտիկինին հիւ աալը օլմանըպ, ուս թալըղը տաթի սայիր Էսնաթ իլէ տէլէ, ճէի միւսաթաթտա օլտուղունու քէն տիստէ իթիրաթ իսիյօր, պուլունտան աւալըղըլ քի, իլանը մէգքիւրուն ֆորգ, լազը հէմ եալան վէ հէմտէ հագգըղ տըր:

« Սանիէն, իլանտա պիր սաաթ սիլին, մէլէ վէրիլտիկի հալտէ, Էսնաթ թա, րաթընտան պօղուլմագտա, վէ զիեատտէ փարա ալըմագտա, վէ էլ չարուգըլ, ճիլու իլէ ալէթլէրիտէն պագըլարըլ չա, լընմագտա օլտուղուն իտտաա իտիլիլ, վէ պուլարըն սէպէպի գոյ սուրէթլէ, եա տէվրի սասար իլէ, Էրպապը Ֆիւնու, նուն նէտրէթ պուլմասընա, վէ եաթօտ իմտիլի սաաթճըլընըն ատէմի թէ, գայեիւտիլէ համլ օլունմուշ տուր:

Պու իլանը վիլէն հէք քիմ իսէ, իտաա իթտիկի շէյլէր պիտտէֆաթ քէնտի պաշընա կէլմիլ օլտուղուն պէեան իլլէ մէքտէ օլմասընա կէօրէ, միւրտտը իւալ գա իլաթար, վէ խրոմէթ օլտուղուն հագ տէ, Էսնաթան թամիր իլին, շունուն պուլունտա սաաթընըլ ալըպ պօղանլար քիմ իսէ, իսմ Եւ շէօհրէթ իլլէ իլան իթմէք, վէ հիւ օլմալ իսէ, Էսնաթի մուհաքէմէտէ մէտտան չըգաղապ, իսպաթի միւտտաա իլլէմէք լազըմ կէլիլ իտի:

Զիյտտէ փարա ալըմագ պահսընա կէ իլլէ, մալիւմ օլտուղուն իւ գրէ, պէօյլէ սանաթլարըն գաթէն նարըղ օլմատըղը իլ:

պի, իսթանպօլ կիպի պիր պէլտէի մու ագգաթէտէ պուլունտան Էսնաթ պէյնինտէ Ֆիյաթճա իթթիֆապ հուսուլու տաթի միւմքին օլմանըպ, րէգապէթի թապի, լէ իլէ հէք իլին գապիլ օլտուղուն գա տար թէնգիլի Ֆիյաթընա քեաթի օլա, ճաղի, վէ հիւ քիմսէ պիր տիւք քեան թարաթընտան թայեիլն օլունտան Ֆիյաթը իլլէն էլվէրմէգ իսէ, սաաթընը օ տիւք քեանտա եաթտըրմագա մէճպուր օլմատըղը մալիւմ տուր:

Հէք գանդի ճինս սաաթ օլունտա օլտուն ալէթլէրի տէօքմէ բիրինճտէն մամուլ օլարագ, տարա մալիլէթի օլմատըղընտան, Էսնաթտան քիմ տիր քի, թամիր իլին, ալտըղը սաաթա պիլունտէ եէրտէ, ալէ թինի սիրպաթ իտէլէք, տիւք քեանըն շէօհրէթինի իլալ իթսին, թամիր օլա, ճագ սաաթ իսէ, մուգթագայի սանաթ, հիւ օլմալ իսէ, պիր հաթթա գատար տիւք քեանտա գալմագ լազըմ կէլտիլին տէն, պուլունտա էլ չարըղըղը թապիլիլին հիւ պիր մանէասը եօգ տուր:

Պու ալէմի ալիմ թէրագըր օլտուղունտան, տէվր ու աար Էրպապը մէ աթիլին նէտրէթինի տէյիլ քէսրէթինի իճապ իթտիկի թէմիլիլ սահիհ ասհա պընա մալիւմ տիւր, Պու գապիլտէն օլարագ Էսնաթընըն սանաթը տաթիլէք շօգ թէրագըր իթմիլ, վէ գապիլար տան պիրի ուսթա չըգմագ իսթտիկի հալտէ, միւճէտտէտէն եէնի սաաթ իմալ իտէլէք, Էրպապը մարիլիլէթիլլէ, մու ալլէն վէ թաթըղը իլլէ, Էհէմիլիլէթի թէսիլմ օլունմատըղճա, տիւք քեանա շամամագ ուսուլի իգթիլգաթընտան պուլունմուշ տուր:

Ատէմի թէգայեիւտ պահսընա կէլիմ, ճէ, պու պիր իտտապի միւճէքթտտէն իպարէթ օլունտա, սահիպի վէրագա թարաթընտան հիւ պիր տէլիլ կէօսթէ, իլլէմիլ օլտուղուն մաաա, Էսնաթը մըգա իսնաա օլունտան գապահաթլար, սաաթը թամիր իտէրիլէն պօղմագ, վէ ալէթիլի չալմագ, վէ զիեատտէ իւճրէթ ալմագ կիպի շէյլէրտէն իպարէթ օլունպ, պու ահվալ իլէ, ատէմի թէգայեիւտ մատտէսի իսէ, պիր պիրինէ իլլէթի մալուլ օլապիլլէք գապիլիլէթիլտէն պիլիլին պիլիլին վարէպթէ տիր, Պիրտէ իլանը նէշը իտէն դաթ սաաթլա, լըն ճինսինի թատաա իթտիկի սըրաաա էչարըման նաթիլլէտէ պիր նէվի սաաթ պէեան իթմիլ օլունպ, հալ պու քի, պու նամտէ սաաթ օլտուղունու Էսնաթճա տահա շիմտի լէլտիյօրուգ, պիլլիմ պիլ տիկիմիլ էչարըման սաաթ իսթի տէլիլ, սաաթ ալէթլէրիտէն պիրինին իսթի տիր, Պէօյլէ տահա սաաթըն Էսնաթիլի պիլ մէկէն վէ մաքինաեէ հիւ աշնա օլմանա պիր ատէմ իսթանպօլ սաաթճը Էսնա

թընըն թէմիլիլ իլապանընա նէ տէրէ, ճէեէ գատար, միւլթէտիր օլապիլէճէկի, նի էթքեարը ումուլիլէեէ հապալէ ի տէր, վէ Էսնաթը սաաթճընա հագգըն, աա վուգու պուլան իսնաաթըն ինտէլ մուհաքէմէ հիւ պիրինի գօմիսիօն հու գուլունտա իսպաթա միւգթէտիր օլունտաաաաաաա, վէ իլէպայիլիլ ալլէն ճիւմ լէսիլ քեանէ լէմ եէքիւն հիւքմիլտտէ պուլունտուղունու իլան իտէրիլ:

Ճէրիտէ:

... Խաթագիր

Անցեալները Մէճուլայի Հապատիս լրագրի մէջ քողոք մը կարդացինք. Խաթագիր թագ, խորհուրդի գէմ թ. Բարադամեան ըստ տորագրութեամբ, Յիշեալ պարօնը իրաւամբ կը բողոքէր օրագրի միջոցաւ թէ իւր անունը յանգէաա իւր անցեր էր մի մասնաժողովի ցանկի մէջ, որ դպրոցի աշա տարուն 18000 գուրուշի բաց գումարը անհատական հանգանակութեամբ գոցելու համար թագ, խորհրդի կողմանէ, կարգուած էր, Պ. բողոքագիրը այս առթիւ կը յայտնէր արդարացի փաստերով թէ ինչու համար այս հանգանակութեան գործին մասնակից ըլլալէ կը հրաժարէր բացէ 'է բաց, Արդարեւ Խաթագիր որ 'ի փաղուց հետէ լուսաւորութեան փառասունն հանդիսացած էր, եւ իրաւամբ կը պարծէր աշխարհի առջեւ իւր դպրոցի բարեկարգութեան եւ յառաջագէմ վիճակի փրայ, այսօր մի ցանի անձեքու շահադիտական դիտումներու ասպարէզ դարձած է, եւ այնպիսի անձինք, որոնք երբեմն իրենց ժողովրդասիրութեամբը համբաւ եւ համարում ստացած էին ժողովուրդի առջեւ, այսօր ամենայն համարձակութեամբ իրենց գիմակը վար առած, ժողովրդեան թընամի ըլլալին կը յայտնեն իրենց շօշալիլի եւ անմարսելի վարմունքովը: Պ. բողոքագիրը իրաւամբ կը բողոքէր ուրեմն աղու կերպով թագ, խորհուրդի գնացից գէմ, որ մի երկու անձանց ձեռքը գործի եւ խաղալիք եղած էր խաա գիւղի հինօրեայ փառքը նսնմացնելու համար: Դժբաղդաբար այն անձերը այսպիսի բողոքները նկատողութեան առնելու կամք կամ փափաք չունենալով 'ի մեծ բարկութիւն սրամտութեան կը բորբոքին, եւ կատպեն իսկոյն դիտորոշողը որ բողոքագրի նկատմամբ լի սպառնալիքօք նամակ մը յուղարկուի Ազգային առժամակեայ վարչութեան խառն ժողովոյն, որպէս զի Պ. բողոքագիրը առանց դատաքննութեան եւ անձայն, անխօսուկ դատապարտուի տուգանքի եւ թերեւս բանտի: Ողորմելի մարդիկ, չգիտե՞ն արդեօք որ ժ. գաբու մէջ կապրին. եւ դեռեւս իրենք զիրենք միջին դարու մէջ կերպովն, արգեօք հասու չեն եղած տակաւին որ Օսմանեան կառավարութիւնը տրպաղրական օրէնք մ'ունի, եւ թէ ամէն մամուլի նկատմամբ ոճիրները (տէլի տըլա րէէս) այն օրէնքի տրամադրութեանց համեմատ կ'դատուին: Ո՞գիտէ, գուցէ թագ, խորհուրդը իշխանական գործ մը (աթթար պիթրէթ) կատարել եւ հեղինակութիւն բանցնել ուզեր է այս առթիւ: Թագ, խոր

հուրդի այս գրութեան իբրեւ 'ի պաշտպանութիւն, Մեծ. Աղաթօնեան Գրիգոր է-  
ֆէնտի կողմանէ որ խորհուրդին ատենա-  
պետի պաշտօնը կը վարէ, չեմք գիտեր ինչ-  
պէս յատուկ գիր մը, կը յուղարկուի առ Ս.  
Պատրիարք Հայր:

Բայց փառք եւ պատիւ խառն ժողովի  
վսեմախոհ անդամներու յուսաւոր դադափա-  
րանքով, ժողովը թաղ. խորհուրդի այս ա-  
պօրէն առաջարկութիւնը կը մերժէ, իւր ձե-  
ռնահասութենէ վեր համարելով, չէթէ մի-  
այն բացարձակ իշխանութեամբ առանց ինչ  
քննութեան բողոքագիրը դատեն եւ դա-  
տապարտելը, այլ եւ նոյն իսկ այս տպագ-  
րական դատի մէջ իրաւարար ըլլալն, բայց  
եթէ երկու կողմանց բացարձակ հաւանու-  
թեամբ. խորհուրդին գիրը ներկայացնող  
արդոյ Սիմէօն վարժապետը ակնկոր ետ կը  
դառնայ յուսաբեկ: Այս այն անձն է, ար-  
գոյ խմբագիր, որ երբեմն ժողովողեան շա-  
հերու պաշտպան հանդիսանալով դպրոցի  
անբարեկարգ ընթացից նկատմամբ կը բո-  
ղոքէր հրապարակաւ, այս այն անձն է որ  
տակէ մի քանի տարի յառաջ այժմեան դպ-  
րոցի կառավարիչ Զօրայեան Պ. Թէոդորոսի  
թոյլ եւ մեղի ընթացքը պախարակելով եւ  
նոյնին անձնական լինելը յայտնելով՝ նորա  
անկմանը պատճառ եղաւ, այս այն անձն է  
տակաւին. . . խմբագիր, որ երբեմն ժողո-  
վողեան իրաւանց նախանձախնդիր՝ հաշիւ  
կը պահանջէր նախորդ թաղ. խորհուրդէ եւ  
այժմ նոյն հաշիւներուն վրայ նստած՝ առ-  
պարէզ կը կարգայ հաշիւ պահանջողներու  
եւ թաղ. վարչութեան բացարձակ սանձն  
իւր ձեռքը առած՝ ըստ իւր քմաց կը կա-  
տարէ ամէն գործ, կը կարողագրէ դպրոցի  
մատակարարութիւնը, իբրեւ խրատելիակ հա-  
մարելով արդէն նոյն պաշտօնի կարգաւած  
Քէօլեան մեծարդոյ Գրիգոր աղան, եւ ին-  
չօ՛ւ այս ընթացք վարժապետ Պ. Սիմէօնի.  
վսեմ զի սոյն անձը ոսկիէ հորթին երկըր-  
պագու, ուրիշ ամէն աշխիւ շահերը անոր  
ենթակայ եւ սպասարկու ըլլալ կը կարծէ:

Վերջապէս այս նոյն անձն է տակաւին որ  
այսօր մեր ազգային Սամառադրութեան մի  
անհեռաւան թոյլառութեամբը վարիչի եւ  
պաշտօնէի դերերը (ատմութիւնաբէօր է առ-  
միջութիւն) միանգամայն կը վարէ գիւղիս  
ազգային գործերու մէջ, Պ. Սիմէօն որ ժա-  
մանակաւ կը պախարակէր եւ կը դատապար-  
տէր դպրոցի կառավարիչը, չգիտեմ ինչ դի-  
տումով նոյնը դարձնալ կառավարչութեան  
պաշտօնի բարձրացնելու գուն գործեց, եւ  
այսօր կը խնկարկէ անոր՝ գոր երբեմն կա-  
տար:

Յուսալի է յոյժ, արգոյ խմբագիր, որ  
խառնագիւղ, փոխանակ իւր փառաց եւ պար-  
ծանաց նոր առարկաներ 'ի հանդէս ածելու,  
իւր ամօթն եւ նախատինքը խոստովանելու  
եւ հրապարակագոյժ ընելու հարկադրուած  
է այսօր ցաւօք սրտի. ցաւալի է նաեւ որ  
Աղաթօնեան վսեմ. Գրիգոր էֆէնտիի նման  
ազգասէր եւ ազնիւ անձ մը իւր պաշտպա-  
նութեամբը գոգցեալ կը քաջալերէ այս ան-  
ձերը իրենց ապօրէն ընթացից մէջ, Գի-  
տեմք քաջ թէ խառնալի հասարակութիւն

նը ինչքան պարտաւոր է առ Աղաթօնեան  
գերդաստանը եւ 'ի մասնաւորի առ վսեմ.  
Գրիգոր էֆէնտին իւր առ ժողովուրդն ցուցը-  
ցած սիրոյ եւ ըրած ազգի ազգի պատուական  
ծառայութեանց համար եւ գլխեմք թէ տա-  
կաւին ինչեր կը յուսայ հասարակութիւնը  
նոյն վսեմ. անձէն, Ուստի աներկբայ եմք  
որ պիտի հաճի վերջապէս իւր պաշտպանու-  
թիւնը զլանալու խառնալի անբարեկարգ  
վիճակի պատճառ եղող անձերու, որով եւ  
հաւաստի եմք որ պիտի դադրին այսուհե-  
տեւ մեր երեւելիներն եւ չորեակները ազ-  
գային շահերը կրծելու, եւ խառնալի պիտի  
գտնէ 'ի շնորհս իւր, իւր նախկին բարե-  
կարգ եւ նախանձաւոր վիճակը:

Խնդրելով. . . խմբագիր, որ ներկա-  
յիս տեղի մը շնորհէք ձեր պատուելի թեր-  
թի մէջ մնամ:

Անձնուէր բարեկամ ձեր  
27 դեկտ. 1866 խառնագիւղ

\*\*\*  
— . . . խմբագիր

Առեմէ մը 'ի վեր տեղւոյս թ. խոր-  
հուրդոյ անդամներէն ոմանց հրաժարա-  
կան տալուն, ոմանց իրենց պաշտօնին  
մէջ անտարբեր լինելուն եւ կամ պատ-  
ճառանօր ժողովի ներխայ չգտնուելուն.  
հետեւաբար մեծագոյն մաս կազմելու ան-  
կարող, որոշումին անվաւեր եւ ապօրի-  
նաւոր համարուելուն, նաեւ Պալեան եւ  
Տատեան գերդաստանաց նուիրմամբ կա-  
ռուցուելիք երկուսեւ փորձարանին յառ-  
կացեալ մեծագումար գոհարեղինաց եւ  
կորստեաց վաճառման եւ ծախուց չփոթ  
հաշիւներուն եւ շինուելիք շէնքին նը-  
կատմամբ հմուտ մարդկանց հետ խոր-  
հուրդակցիլ դժկամակելով վարժարանին  
յառկացեալ 4000 ոսկին ըստ քմաց վառ-  
նուելէն վերջը, գիւղիս՝ մանաւանդ ազ-  
գիս վրայ 50 կամ 60 հազար զրուշ պարտք  
ձգելուն վրայք բամբասանք ու ամբա-  
տանութիւններ պակաս չեղան. նաեւ կը  
սեն թէ, վարժարանին շինութեանը պէտք  
եղած նիւթերը ծախողաց հետ առանց  
հաշիւ տեսնելու, թերհաշիւ ստակ վը-  
ճարելով, շէնքը լմնալէն ետքը կիսման  
որ, մեծկակ գումար մը առնելէքին հե-  
լերէ. Ուրիշ մ'ալ կրտէ թէ, անցեալ  
տարուան համարակալին հետ հաշիւ ժա-  
մանակ՝ հաշուոյ չփոթութեամբ 12 հա-  
զար զրուշ գումար մը մէջէն նոյն անյայտ  
ըլլալով սնտուկը կը բանայ, այս բազը  
գոցելու համար անդամներէն մէկը զարմա-  
նալի ծարակեղութեամբ 9700 զր. ծախուց  
վրայ կը բարդէ, իսկ մնացորդին տեղ չը  
գտնուլուն 2500 զրուշ անձնական քա-  
կէն վճարել կը խոստանայ. Մէկ ուրիշ  
մ'ալ կրտէ թէ տրուած հաշուոյ մէջ դրո-  
շի եւ չաշափելի տարբերութիւններ կը  
նշմարտին, եւ այլն, որոց՝ կարծեմ, թա-  
ղիս մէջ անտեղեակ եղող անձինք չառ-  
քիչ կը գտնուին:

Այս տարաձայնութիւնները Ազգային

խառն ժողովոյ սուր դիտողութեան հան-  
դիպելով՝ անցեալները մեծ. կրճիկեան  
Աղաթօնիկ պէյը, որ պատճառաւ մը հը-  
րաժարած էր թ. խորհրդոյ անդամու-  
թենէն, Ազգ. վարչութեան ստիպմամբը  
'ի գոհութիւն սրտի թաղեցւոցս վերս-  
տին նոյն պաշտօնը յանձն առաւ, որոյ  
անաչու աշխատութեամբ ամեն գործ  
կարգի մտնելու յուսով ժողովուրդն ան-  
համբեր կըսպասէր, բայց կը ցաւինք ը-  
սել որ, այս յոյսն ալ 'ի գերեւ եղաւ, եւ  
վարչութիւնն ալ պարտաւորեցաւ չորս  
Մեծ. անձերէ քննիչ յանձնաժողով մը  
կարգել, որոյ անդամներն են, մեծ. Պո-  
ղոս էֆէնտի Անանեան, Մ. Մանուկ է-  
ֆէնտի Մանուկեան, Նիկողոս էֆէնտի  
Սուրբախանեան եւ Սեթիկ էֆէնտի  
Նէվրուզեան, որպէս զի այս շփոթ հա-  
շիւները քննեն եւ տարաձայնութեանց  
վերջ մը տան:

Սախայն ցաւալի է ըսել որ՝ անցեալը  
խառնել, բանը անոյշ տեղը կապել եւ  
պակասութիւնները ծածկելու, սկզբուն-  
քը ժառանգական է մեր ազգին, կամ մէկ  
քանի անգամ նիստ ընելէն ետքը մէկը  
չգտար, վէճ կը ծագի, ժողովը կը յրուի,  
նախորդին գործերը փոտարանը կը նետ-  
ուի, ամէն:

Արդ՝ սոյն յանաժողովոյ ազգային գոր-  
ծոյ նախանձախնդիր լինելին քաջ գիտ-  
նալով՝ նոցա ուշադրութիւնը կը հրա-  
ւիրենք սոյն կէտին, զոր արդարացիքն  
նութենէ մը ետքը՝ խռովեալ սիրտերն  
հանգարտեցունելու եւ կասկածները փա-  
րտեղու համար հրապարակել բարեհա-  
ճին, որպէս զի իւրաքանչիւր որ կարող ըլլայ  
տեսնել թէ մինչեւ ցարդ զրուցուածները  
զրգարտութիւն են թէ ճշմարտութիւն  
Քանի թաղեցւոցս անժխտելի իրաւուն-  
քն է գիտնալ թէ ինչ եղած է, բայց  
պարտքը՝ 50-60 հազար զրուշ է, որ-  
չափ է, եթէ զրկանք կայ, որի՞ ձեռքով  
եղած է, եւ ինչ եւայլն, ասոնք դիմաւոր  
կուղենք անկեղծաբար, եւ քչ վիճաբա-  
նիլ:

9 Յունվար 1867 Պէշեկթաշ.  
\*\*\*

— Լ. Վիլլէքի կիւնքի Մանգու մէմբուտե  
Երուսաղէմէն վուզու պուլան պիր ձի-  
նայէթի մուխթաւար սուրէթուէ պիւ-  
տիլմիշ Խոթիք, ինչթէ պու կիւն տախի  
թաֆսիլթըմ տէրձ իշլէմէքուէ օլան  
շու աթիտէքիմէքթու պու տէրձ խոթըրիզ:

. . . խմբագիր.  
Սահակ եպիսկոպոսը թիւնաւորողն  
ով ըրաւ գտնուելու համար, կը լսենք  
որ սեղա. 6/ին Ս. Պատրիարքի հրամա-  
նաւ քննիչ ժողով մը կազմու եր է 6 ան-  
ձէր, որոցիցեայ.

Աս ժողովը նախ քննել է Սահակ ե-  
պիսկոպոսի սենեկի դրան քովը փակցուած

« Յանուն իսահակայ, Տիմիթէոսի եւ իւր նաորոսի » պարսաւալի թուղթին հիդե նակը . երեք հազար վրայ կասկած եղեր է, առանձին առանձին քննութիւն ըլլալէն ետքը ուրիշ թուղթի մ'ալ գոյու թիւնը երեւան ելեր է, որ առաջինէն աւելի սոսկալի եւ Սահակ եպիսկոպոսը թիւնաւորելու խորհուրդ մը կը պարու նակէ . Աս երկրորդ թղթոյն հեղինակն լուսարարապետի փոքրաւոր Գեորգն է եղեր Յարութիւն վարդապետի թելադրութեամբ, այս անձը չորս անգամ Սահակ եպիսկոպոսն թիւնաւորելու փորձ է ըրեր եղեր դարձեալ Յարութիւն վարդապետի թելադրութեամբ :

Ս. Պատրիարքը տնօրէն ժողովոյ եւ քննիչ ժողովոյ ամբողջութենէն խառն ժողով մը կազմելով Յարութիւն վարդապետն ի խոստովանութիւն հրաւիրեր է, սակայն խեղճ յանցաւորը առաջին անգամ յանուն ամենասուրբ երրորդութեան երկում ընելով ուրացեր է . Ս. Պատրիարքը զանի սենեակի մը մէջ բանտարգելէն յետոյ, առանց Պօլսոյ կրօնական ժողովոյ ընթացիցը հետեւելու անմիջապէս թէ կղերականէ թէ աշխարհականէ, թէ բնիկներէ եւ թէ այցելուներէ խառն ընդհանուր ժողով մը կազմեր է եւ վերոյիշեալ երեք բանտարկեալները Յարութիւն վարդապետին հետ ատեան ներկայացուցեր է . յիշեալ վարդապետը թէպէտ իր արտասանած խօսքերուն մէջ յանցաւոր ըլլալը յայտնէր է, բայց բացարձակապէս միշտ առաջնոյն նման երգմամբ ուրանալ յանդգնէր է, ինչպէս նաեւ իր սենեակին մէջ գտնուած նիւթերը :

Յիշեալ վարդապետն երկու օր բանտակուեր է, ու ժողովն ալ տակաւին իր քննութիւնը շարունակեր է . երկու օրէն ետքը դարձեալ նոյն կերպով ընդհանուր ժողով գումարուեր ու նոյն անձերը դարձեալ քննութեան հաներ են :

Այս անգամ մասնաժողովոյ ատենադիրը պատրաստուած տեղեկագիրը ի ներկայութիւն հանրութեան կարդացեր է կէտաւ կէտ նշանակուած յանցանքներէ թէ ողոյս եւ թէ Յ. վարդապետին հարցունելով, երբ վարդապետ յանցաւորը կը տեսնէ որ իր յանցանկիցները բացէ ի բաց կը խոստովանին իրենց յանցանքները, լալով ողբալով սկսեր է կիրքերու բողոքել ինքզինքը անմեղ ցուցնելու ջանալով եւ ինք անձամբ նոյն գործոց գործադրիչը չըլլալը հաստատելով այնպիսի կերպով մը՝ որ ալ իր յանցաւոր լինելուն տարակոյս չէ մնացեր :

Ուստի սրբապան Պատրիարքը մասնաւոր ատենաբանութիւն մը ընելէն ետքը՝ նախ Մուրատ անուն փոքրաւորը ազատ թող տուեր է, երկրորդ՝ յանցաւոր տը-

ղայոց երկուքն ալ չղթայական բանտարգեր է եւ երրորդ՝ իր ձեռքովը Յարութիւն վարդապետին վեղարն ու փրփրն առնելով Պ. Յարութիւն անուամբ կրնքելէն յետոյ՝ թեւերը ետին կապելով ստորայարի սենեակի մը մէջ բանտարգել որոշեր է :

Հետեւեալ օրը մասնաժողովը ուզեր է թեւերն արձակելով թուղթ, գրիչ եւ կաղամար մը տալ իր յանցանքին խոստովանութեանը համար հաճութեամբ Ս. Պատրիարքի, որոյ արդիւնքն եղեր է ցարդ ընդունած 4 տեսակ խոստովանութեան գիրերը, որոց իւրաքանչիւրը զանազան պարագաներու մէջ իրարու հակասելով, իւրց վերջապէս խոստովանելու է գրով թէ ինք մէկ անգամ միայն թոյնի դործողութեան թելադրիչն է, եւ ոչ չորս անգամ (1) :

6 Յունվար 1876 խոսպիւղ .

— Իշխմանի կիմիզէ կէօրէ պու կիւն լէրտէ Կիլմէս իսկինտէ պիր գաթօլիք վարդապետ Զէյթինէ կիթմէք իւզրէ եօլճու օլմուշ տուր :

— Պու կիլմէ ալաֆրանկա սասթ 10 լատտէլէրինտէ, Ավսթրիա տէվէթի խասթախանէսի հէքիմի տօգթօր Շուարք պիր քէյֆսիզէ պապմանա կիտէր իքէն, ինկիլիզ սէֆարէթիանէսի արգա թարաֆընտա էօնիւնէ պիրիսի չըգարագ պըչազ իլէ վուրմուշ, վէ պիչարէ անիտէ եերէ տիւշէրէք վէֆաթ իթմիշ տիր :

Զանն օլունտուղունա կէօրէ չու ճի նայէթի իլէեէն քիմ իմիշ իսէ եանըմըլ օլմալը տըր : Զիւնքի մէրգումուն էօյլէ պիր տիւշմէնի պուլունմասը իհթիմալ տէն սոտ օլունմամագտա տըր :

Թ Ա Ր Ի Խ

Սէնէ 1824 տէ յունվար 6 տա, Ֆրանս :

(1) Յիշեալ չորս յանցաւոր անձանց սենեակները խուզարկելու ատեն, լուսարարապետի փոքրաւոր Գեորգի սենեակէն երկու կտոր վիկութեան (պիւլիւնի) վերաբերեալ տետր եւ մէկ ալ 600 հատէ բաղկացեալ թէսպիս մը ելեր է . որ յիշեալ յանցաւոր Յարութիւն վարդապետին կախարդութիւն դաս կառնէ եղեր . եւ քիչ մ'ալ զառիկ գրանուեր է : Իսկ Յարութիւն վարդապետին սենեակէն մէկ քանի կտոր կախարդական թուղթեր, եւ մէկ կտոր ալ զինճէֆրա գրանուեր է, որոյ առաջին անգամ ինչ նիւթ ըլլալը չկրնալ ճանչնալով՝ հոն ներկայ գտնուող ոսկերչի մը ցոյց տուեր են, այն խեղճն ալ ինչ բան ըլլալը հասկընալու համար լեզուին գպցուցեր, եւ անմիջապէս լեզուն ընկոյզի պէս ուռեցեր, եւ այրեր է : Վերջապէս ալ կասկածի տեղ չէ մնացեր, եւ ընդհանուր ժողովը պարզ տեսեր է որ Յարութիւն վարդապետն է մի միայն թելադրիչը նոյն գործոյն :

սրգ մէշնուր նագգաչարընտան Մ. Ժէրիգօ վէֆաթ իթմիշ տիր :

Սէնէ 1865 տէ յունվար 7 տէ, Ֆրանս : սրգ միւլէլիֆլէրինտէն չէօհրէթչուար Մ. Բրուտօն վէֆաթ իթմիշ տիր :

Սէնէ 1848 տէ յունվար 8 տէ, Եւտին : ճի Ֆրէտէրիգ Տանիմարչա գրալիւլէթի քիւլտէսինէ կէշմիշ տիր :

Սէնէ 1841 տէ յունվար 9 տա, Ֆրանս : սրգ մէշնուր գալէմ սահիպլէրինտէն օլուպ, վէ Պօղոս եւ Վիրգինիա նամքի թապրն միւլէլիֆլէր պուլունան Մ. Պէրնարտէն տը Սէն Բիէր վէֆաթ իթմիշ տիր :

Սէնէ 1860 տա յունվար 10 տա, Ֆրանս : սա իլէ ինկիլթէրրա պէյնինտէ էմրի թիւ ճարէթ մուհէտէսի ազա օլունմուշ տուր :

Սէնէ 1852 տէ յունվար 11 տէ, Ֆրանս : սա գրալը սապրգ Լուի Ֆիլիպին մալլէրի սաթըլմըլ տըր :

Սէնէ 1807 տէ յունվար 12 տէ, Բրուսիա մէմալիքինտէն Մօհրինճէնտէ Բրուսիալար իլէ Ֆրանսըզար վուրուշմուշլար տըր :

## Ի Լ Ա Ն Ա Թ

Զարչուտա Բիւսկիւլճիւլէր իշինտէ Գահվէխանէ սօգաղընտա 31 նիւմէրօլու տիւքքեանտա սապրգ էրմէնի բաթրիք խանէսի քէօշէսինտէ օրթա գահվէի իշլէտէն, Ստեփան Պետրոսեան նամքիմէսնէ էհվէն Ֆիաթլա թըրաշ իթմէքտէ, վէ սաչ քէսմէքտէ, վէ իգթիզայի հալտէ տալի էհվէն Ֆիեաթլա տիւլիւն էվէրինտէ մասա թագըմլարըլա խըզմէթէ կիտէճէք օլունղունու իլան իտէր :

Պէյ-օղլունտա էրմէնի քիլիսէսի արգասնտա սօլ սօգագտա նիւմէրօ 3 Եէնի եափրմըլ մաղապտա, ալեա վէ խալիս չափուշ վէ միսքէթ իւզիւմիւ շարապլարը վէ սայիր կիւնակիւն Ֆրէնք շարապլարը կէրէք քիւլիլէթի վէ կէրէք օգգա իլէ սաթըլմագտա տըր :

Իսթանպուլու Լանկա ճատտէսինտէ պիր քէօշէ պաշընտա վագը, տէրունինտէ պիր մախգէն, պիր գուեու վէ իքի սարնըլ օլունղու հալտէ, 170 արշըն միգտարի պիր արսա սաթըլըգ օլուպ, ալ մաղա արպու իտէնլէրին Գալաթաուտա էմէր սօգաղը նիւմէրօ 17 տէ, Մինասեանըն Ամէրիգան մաղազասընա պուլուրմալարը :

ՍՈՂԻՊ ՂԱԶԷԹԱ  
ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆԹ ԷԼԵՄԷՆՏԵՆ ԹԱՊԱՆԵՍԻՍԻԵ  
ԳԷԹ-ՕՂԼԵՄԱ ՅՈՂԻՆ ԵՈՂԵԱ, ՅՈՅՈՐԱՅ ԱԳՈՐԼԵՍ  
ՓԻՆՏԵՐԼԵՐ ԳԱՐԵՐԱՅԱ ՆՈՒՄԷՐՈ 167 :